

OULUSSA AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA
OPISKELEVIEN KÄSITYKSIÄ OULUN MURTEESTA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
11.1.2019

Helmi Kilpeläinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaineisto ja informantit	2
1.2. Litterointiperiaatteet	3
2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS	5
2.1. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia	5
2.2. Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysi	6
3. ANALYYSI	7
3.1. Yleisgeminaatio	7
3.2. Svaavokaali	9
3.3. Persoonapronominit	11
3.4. Yksinäis-s:llinen inessiivi	13
3.5. Jälkitavujen <i>A</i> -loppuiset vokaaliyhtymät	14
3.6. <i>ts</i> -yhtymän vastine	16
3.7. <i>t:n</i> heikon asteen vastine	17
3.8. Analogiset imperfektimuodot	19
3.9. Yhteenveto	21
4. PÄÄTÄNTÖ	24
LÄHTEET	26
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen Oulussa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien suomenkielisten opiskelijoiden käsityksiä Oulun seudun murteesta. 1900-luvun loppuvuosikymmeniltä lähtien murteet ovat herättäneet suurta kiinnostusta, ja maallikotkin tekevät niistä paljon huomioita. Voidaan puhua jopa niin sanotusta murrebuumista (ks. esim. Koski 2002: 53; Palander 2011: 16). Lingvistinä ja paljasjalkaisena oululaisena minua kiinnostaa, millaisia huomioita maallikot eli ei-kielitieteilijät tekevät Oulun seudun murteesta ja kuinka he sanallistavat havaintojaan. Tutkielmani jatkaa Hanna Heiskan (2017) ja Salla Niemetmaan (2017) opinnäytteissään käsittelemiä aiheita tuoden niihin vertailevan näkökulman. Tällaista vertailevaa tutkimusta maallikoiden kielikäsitteistä Oulun murteen osalta on tehnyt myös Elina Rajala (2016) pro gradu -tutkielmassaan.

Käytän Heiskan ja Niemetmaan kanssa osittain samaa aineistoa, joka on kerätty Savinien, Kunnaksen, Mantilan, Paukkusen ja Rajalan artikkelia *Oulua havainnoimassa – kohti metakielen jäsenystä* (tulossa 2019) varten. Artikkelin pohjalla olevan tutkimuksen tarkoituksena on luoda kerättyjen kyselylomakevastausten perusteella metakielen taksonomia ja sen avulla jäsentää maallikoiden käyttämää metakieltä. Metakielellä tarkoitetaan tässä yhteydessä tapoja, joilla maallikot puhuvat kielestä. Oulun murteesta puhuttaessa he saattavat käyttää esimerkiksi kuvailevia tai arvottavia ilmauksia kuten *leviä puhetapa* tai *laiska ääntämys*. Lisäksi maallikot voivat kuvailla kieltä hyvinkin tarkkojen kielitieteellisten käsitteiden avulla.

Omassa tutkielmassani tarkastelen lomakevastausten lisäksi aineistoa, joka on kerätty haastatteleamalla kymmentä kyselylomaketutkimukseen osallistunutta informanttia. Koska lomakkeisiin kirjoitetut vastaukset ovat usein melko lyhyitä tai niitä ei ole annettu ollenkaan, haastattelussa on voitu esittää tarkentavia kysymyksiä, ja näin on saatu lisää mielenkiintoista tietoa informanttien murrekäsitteistä. Tarkoitukseni on selvittää,

- miten informanttien vastaukset käänös-lausettevään eroavat lomakkeissa ja haastatteluissa sekä
- miten informantit perustelevat valintojaan.

Oulun seudun murteen tai lyhyemmin Oulun murteen alue rajautuu pohjoisessa Kuivaniemeen ja etelässä Siikajokeen. Itäreunalla murteen rajapaikkakuntia ovat Yli-Ii, Ylikiminki, Utajärvi, Muhos, Rantsila, Paavola ja Revonlahti. (Pääkkönen 1994: 288.)

1.1. Tutkimusaineisto ja informantit

Pääasiallisena tutkimusaineistonani käytän kymmentä vuosina 2015 ja 2016 tehtyä Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun seudun ammattiopiston opiskelijan haastattelua. Haastattelut tehtiin muutama kuukausi sen jälkeen, kun opiskelijat olivat täyttäneet kyselylomakkeet (liite 1) joko paperiversiona (pilottivaiheessa) tai Webropol-kyselynä. Lomakkeiden sisältö on sekä paperisessa että sähköisessä versiossa sama, mutta kysymysten järjestys joiltain osin hieman eri. Liitteessä 1 esitelty lomake on pilottivaiheen mukainen. Nämä kymmenen opiskelijan kyselylomakevastaukset ovat tutkielmani toinen aineisto. Haastattelussa opiskelijoita pyydettiin kääntämään annetut lauseet Oulun murteelle, minkä jälkeen käytiin osio kerrallaan läpi heidän kyselylomakevastauksiaan ja esitettiin tarkentavia kysymyksiä. Kandidaatintutkielman rajallisen pituuden vuoksi keskityn tarkastelemaan kohtia, joissa käsitellään kyselylomakkeen käännöstehtävän lauseita.

Tutkimusaineistonani olevien haastattelujen informantit ovat syntyneet vuosina 1979–1999. Kielenoppaita on yhteensä kymmenen, viisi kumpaakin sukupuolta. Olen antanut informanteille pseudonyymit sen mukaan, opiskelivatko he haastattelun tallentamisen aikaan ammattiopistonsa vai ammattikorkeakoulussa. K-alkuiset informantit ovat ammattikorkeakouluopiskelijoita, O-alkuiset opiskelevat ammattiopistossa. Näin ollen Klaara, Krista, Kaija, Katariina, Kari ja Kaapo ovat ammattikorkeakouluopiskelijoita. Oona, Otso, Olavi ja Oskari sen sijaan opiskelevat ammattiopistossa.

Seuraavaksi esittelen lyhyesti informantit. Olen myös koonnut heidän tiedoistaan taulukon (liite 2). Informanttien taustatiedot ovat oleellisia tutkimuksessani, sillä koko ikänsä Oulussa tai Oulun seudulla asunut oletettavasti tunnistaa alueen murrepiirteitä tarkemmin kuin Oulussa vasta vuoden asunut verrokki. Kiinnitän huomiota myös siihen, vaikuttaako informanttien ikä heidän murrekäsityksiinsä.

Vanhin informantti, pseudonyymiltään **Klaara**, on syntynyt vuonna 1979 ja on kotoisin Lappeenrannan seudulta, mutta asunut lapsena kymmenisen vuotta ulkomailla. Hänen toinen vanhempansa on kotoisin Päijät-Hämeestä ja toinen muualta kuin Suomesta. Oulussa hän on asunut haastatteluhetkellä alle vuoden. **Krista** on syntynyt vuonna 1993. Hän on kotoisin Oulusta ja hänen vanhempansa Iistä. **Kaija** on syntynyt vuonna 1994. Hän on kotoisin Kiuruvedeltä, samoin kuin hänen vanhempansa. Haastatteluhetkellä Kaija on asunut Oulussa vuoden. **Katariina** on syntynyt Raahessa vuonna 1981, mutta muuttanut Ouluun lapsena. Hänen vanhempansa ovat kotoisin Etelä-Pohjanmaalta. **Kari** on syntynyt vuonna 1985. Hän on kotoisin Kemijärveltä, mistä myös hänen toinen vanhempansa on. Toinen on kotoisin Oulusta. Haastatteluhetkellä Kari on asunut Oulussa yli kymmenen vuotta. **Kaapo** on syntynyt vuonna 1989 Oulussa. Hänen vanhemmistaan toinen on kotoisin Oulusta ja toinen Kuusamosta.

Kaikki ammattiopistossa opiskelevat olivat haastatteluhetkellä alle 18-vuotiaita. **Oona** on syntynyt vuonna 1999 Oulussa, mistä hän muutti naapurikuntaan alakouluikäisenä. Hänen vanhemmistaan toinen on kotoisin Pyhännältä ja toinen Iistä. Myös **Otso** on syntynyt vuonna 1999. Hän on kotoisin Oulusta, kuten hänen vanhempansakin. **Olavi** on Oonan ja Otson kanssa samanikäinen ja kotoisin Oulusta. Hänen vanhemmistaan toinen on kotoisin Kainuusta ja toinen ulkomailta. **Oskari** on syntynyt vuonna 1998 ja on kotoisin Iistä. Hänen vanhempansa ovat myös syntyperäisiä iiläisiä.

1.2. Litterointiperiaatteet

Haastatteluaineisto on kahta haastattelua lukuun ottamatta valmiiksi litteroitu, mikä helpottaa tuntuvasti omaa työskentelyäni. Kahdesta litteroimattomasta haastattelusta litteroin itse kohdat, jotka koen tutkielmani kannalta hyödyllisiksi. Lisäksi tarvittaessa yhteistä litteraattien merkintätavat.

Sovellan tutkielmassani Mantilan ja Pääkkösen (2010: 30–34) esittelemiä merkitsemistapoja. Käytän niitä kuitenkin huomattavasti yksinkertaistettuna, sillä koen, että pystyn haluamiani murrepiirteitä tutkimaan ilman yksityiskohtaista transkriptiota. En ole esimerkiksi kiinnittänyt äänneiden keston tarkemmin huomiota, vaan olen säännönmukaisesti

merkinnyt vokaalit ja konsonantit joko lyhyiksi tai pitkiksi. Seuraavaan listaukseen olen koonnut litterointiperiaatteitani:

- *ŋ*-äänteen merkitsen sen foneettisella merkillä
- merkitsen rajageminaatiot ja assimilaatiot
- erisnimet merkitsen isolla alkukirjaimella
- selitykset ja tarkennukset merkitsen hakasulkeisiin
- lyhyen tauon merkitsen pilkulla ja pitkän tauon pisteellä
- hymyillen sanottua osuutta merkitsen kahdella £-merkillä
- poisjätettyä osuutta merkitsen kahdella peräkkäisellä yhdysviivalla
- kahden puhunnoksen liittymistä toisiinsa ilman taukoa merkitsen alaviivalla.

2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS

2.1. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia

Tutkielmani kuuluu kansanlingvistiikan piiriin. Kansanlingvistiikalla (eng. *folk linguistics*) tarkoitetaan kielitieteen alaa, joka tutkii maallikoiden eli ei-lingvistien käsitteitä kielestä. Kansandialektologia lukeutuu osaksi kansanlingvistiikkaa, kohdistuen tarkemmin maallikoiden murrehavaintoihin. Termin *perceptual dialectology* ('havaintodialektologia' tai 'kansandialektologia') vakiinnutti käyttöön Dennis R. Preston vuonna 1981. (Palander 2000: 440; Palander 2001: 147.)

Kansandialektologisen tutkimussuuntauksen voidaan katsoa saaneen alkunsa 1900-luvun puolivälissä, kun hollantilainen A. Weijnen tutki hollannin kielen murrerajoja. Alankomaista kansandialektologia levisi Japanin kautta Yhdysvaltoihin. (Palander 2001: 147–148.) Suomeen ja fennistiikkaan tutkimussuuntaus saapui Vaattovaaran (2009: 27) mukaan 2000-luvun alussa Marjatta Palanderin kansanlingvistiikkaa koskevien kirja-arvioiden myötä. Suomenkielisessä tutkimustraditiossa pääpaino on pitkään ollut itämurteiden tutkimuksessa, mutta viime vuosina on ilmestynyt tutkimuskirjallisuutta myös pääkaupunkiseudun puhekielen ja länsimurteiden osalta, viimeksi mainittua erityisesti opinnäytetöissä. (Rajala 2016: 15; Vaattovaara 2009: 27–28.) Maallikoiden käsitteitä Oulun seudun murteesta ovat opinnäytteissään tutkineet muun muassa Nieminen (2005), Vähälä (2005), Väänänen (2006), Rehu (2010), Airaksinen (2012) ja Hägg (2014).

Termeihin *kansanlingvistiikka* ja *kansandialektologia* sisältyvällä käsitteellä *kansa* tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät ole saaneet kielitieteellistä koulutusta. Englanninkieliset termit *folk* ja *naive speaker* on suomenkielisessä tutkimuksessa käännetty muun muassa nimityksiksi *ei-lingvisti*, *tavallinen kielenkäyttäjä* ja *maallikko*. (Palander 2011: 13.) Käsitteitä ei tule ymmärtää arvottavina, eikä niillä viitata kansaan rahvaanomaisena tai vähempiarvoisena verrattuna esimerkiksi lingvisteihin, vaan tarkoitus on tehdä ero lingvististen ammattilaisten ja kyseistä koulutusta saamattomien välillä (Niedzielski & Preston 2003: xviii; Vaattovaara 2009: 26). Asetelmaa maallikko–lingvisti ei silti aina tarvitse nähdä vastakohtaparina, vaan pikemminkin jatkumona, jossa kaikki kielestä kiinnostuneet asettuvat omaan kohtaansa riippuen omista lingvistisistä tiedoista (ks. Saviniemi 2015: 93).

2.2. Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysi

Käytän tutkimusmetodina pääasiassa kvalitatiivista sisällönanalyysia. Tutkin, miten informantit ovat vastanneet kyselylomakkeen kolmannessa osassa (ks. liite 1, osa 3) olevaan käänöslause tehtävään ja vertailen murrepiirre kerrallaan lomakevastausten muotoja haastatteluissa tuotettujen käänöslauseiden variantteihin. Sovellan analyysissäni löyhästi kvantitatiivista tutkimusmenetelmää laskeessani, montako kertaa tietty piirre esiintyy lomakevastauksissa sekä nauhoitteissa. Tämän jälkeen siirryn kvalitatiiviseen analyysiin ja esittelen mahdollisia syitä informanttien valintoihin. Tuomen ja Sarajärven (2018: 117) mukaan sisällönanalyysin menetelmällä dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumenteilla tarkoitetaan tässä yhteydessä mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua tekstiä, kuten kirjoja, artikkeleita ja haastatteluja. Omassa tutkielmassani tarkastelen sekä kirjallisesti että suullisesti tuotettua tekstiä.

Sisällönanalyysi kuvataan usein monivaiheisena prosessina. Aineiston keruun jälkeen on päätettävä, mikä kyseisessä aineistossa kiinnostaa ja rajattava kaikki muu tutkimuksen ulkopuolelle. Tämän jälkeen aineisto luokitellaan, teemoitellaan ja tyypitellään. Lopuksi kirjoitetaan päätelmät yhteenvedoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 104–105; Miles & Huberman 1994: 10–12.) Aineistoni haastattelut ovat pisimmillään yli kahden tunnin mittaisia, joten joudun tekemään tarkan rajauksen ja jättämään ulkopuolelle myös useita mielenkiintoisia ja potentiaalisia tutkimuskohteita.

Laadin jokaisesta murrepiirteestä taulukon, johon merkitsen tietyn sananmuodon tai variantin lukumäärän lomakevastauksissa ja haastatteluissa. En kuitenkaan laske edustumisien prosenttimääriä tai esittele murrepiirteiden suhteellisia esiintymisiä. En myöskään esittele muita variantteja, jos ne eivät ole vanhastaan Oulun seudun tyypillisiä murrepiirteitä. Valitsen tarkasteluun sellaisia muotoja, joita pidetään vanhastaan Oulun seudun murteeseen kuuluvina tai jopa alueen erikoisuuksina. Näitä on esitelty muun muassa Pääkkönen (1994: 288–299) yhdessä Mantilan (Mantila & Pääkkönen 2010: 39–43, 92–101, 206–215) kanssa.

3. ANALYYSI

Olen valinnut tarkasteluun Oulun seudun murteen tyypillisyyksinä pidettyjä murrepiirteitä, joita ovat yleisgemiaatio, svaavokaali, 1. ja 2. persoonan pronomien variantit *mää* ja *nää* ~ *sää*, yksinäis-s:llinen inessiivi, jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien *eA* ja *OA* variantit *iA* ja *UA*, *ts*-yhtymän vastineet *t* ja *tt*, *t:n* heikon asteen vastineet *v* ja *kato* sekä Oulun seudun murteen analogiset imperfektimuodot. Mainittujen piirteiden havaitsemista ja niistä puhumisen tapoja on tutkinut myös muun muassa Rajala (2016).

Analyysissäni tutkin vain informanttien tuottamien käännöslauseiden murrepiirteitä, en heidän kieltään yleensä. Lisäksi huomioin käännöslauseista vain ne piirteet ja muodot, jotka informantit tuottavat spontaanisti. Tutkittavanani on 14 virkettä, jotka esitellään liitteessä 1 olevan kyselylomakkeen kolmannessa osassa. Seuraavaksi esittelen murrepiirre kerrallaan piirteiden esiintymiset lomakevastauksissa ja haastatteluissa sekä informanttien perusteluita valinnoilleen.

3.1. Yleisgemiaatio

Yleisgemiaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa pitkän vokaalin sisältävän tavun alkukonsonantti pidentyy lyhyen painollisen tavun jäljessä, esimerkiksi *tekee* > *tekkee*. Yleisgemiaatiota esiintyy vanhastaan maantieteellisesti laajalla alueella suomen murteissa. Sitä tavataan lähes kaikissa itämurteissa sekä länsimurteista keski-, pohjois- ja peräpohjalaismurteissa, pääosassa lounais- ja hämäläismurteiden välisiä siirtymämurteita sekä suuressa osassa hämäläismurteita. (Laakko 1997: 67.) Yleisgemiaatio onkin yksi Mantilan (1997: 14) esittelemistä laaja-alaisista puhekielisyyksistä, joilla tarkoitetaan maantieteellisesti laajalle levinneitä kielenpiirteitä, jotka eivät näin ollen leimaa jotain tiettyä murrealuetta.

Käännöslause tehtävässä yleisgemiaatio on mahdollinen lauseissa *Tänään näkyy televisiossa Salatut elämät, Salkkareissa teineillä on salaisuus, Sanni antaa Talen kokeilla vatsaansa* sekä *Salkkarit näkyy puoli kahdeksalta kolmosella*. Verbi *näkyy* esiintyy siis tehtävässä kaksi kertaa, ja onkin mahdollista, että sama informantti voi käyttää siitä esimerkiksi lomakevastauksen toisessa lauseessa yleiskielistä ja toisessa geminoitunutta

muotoa. Seuraavaan taulukkoon olen koonnut yleisgemaation edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 1. Yleisgemaation edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>tännään</i>	7	7
<i>näkkyy</i>	7	8
<i>sallaisuus</i>	5	6
<i>kokkeilla</i>	5	6
<i>näkkyy</i>	7	8
Yhteensä	31	35

Kuten edellä esitellystä taulukosta selviää, haastatteluissa tuotetuissa käänöslauseissa yleisgemaatio esiintyy hieman useammin kuin lomakevastauksissa, joissa yleisgemaation esiintyminen on paikoitellen ristiriitaista. Klaara ei ole lomakekyselyssä osannut esimerkiksi lausetta *Salkkareissa teineillä on salaisuus* kääntää Oulun murteelle lainkaan. Haastattelussa hän pienen pohdinnan jälkeen tuottaa geminoituneen muodon, kuten esimerkki (1) havainnollistaa. Klaara on siis tehnyt havaintoja geminoitumisilmiöstä, mutta kuten esimerkki (2) osoittaa, hän ei ole vuoden Oulussa asumisen jälkeen vielä varma, onko ilmiö nimenomaan Oulun seudun murteelle tyypillinen.

- (1) *varman ylimääräne ällä – sallaisuus* (Klaara)
- (2) *okse yks poika ku se sano olevasa Kuopios seudusta ni olikse kokkeilla va kokkeila nii emmä tiä et onkse täältä vai onko se sieltä päi* (Klaara)

Oona ja Olavi ovat lomakevastauksissa käyttäneet verbistä *näky* geminoitunutta muotoa *näkkyy* ristiriitaisesti. Lauseen *Tänään näkyy televisiossa Salatut elämät* Oona on lomakekeussa kääntänyt muotoon ”**Tännään näkyy** telkkatista [sic] salatut elämät”. Myöhemmässä käänöslauseessa hän on kääntänyt myös verbin *näky* muotoon *näkkyy*, ja haastattelussa hän tuottaa käänöslause tehtävässä yleisgemaation kaikkiin sanoihin, joissa se Oulun murteelle on tyypillinen. Olavin vastaukset käänöstehtäviin ovat vastaavanlaisia, mutta hänen kääntämänään mainittu lause kuuluu ”**Tännään näkkyy** telkkarissa salkkarit”. Myöhemmän käänöslauseen verbin *näky* hän on kirjoittanut ilman kaksoiskonsonanttia. Sen sijaan haastattelussa asetelma on päinvastainen. Sananmuotojen valintaan

voi vaikuttaa informanttien oma puhetapa, johon voi kuulua sekä geminoituneita että yleiskielen mukaisia muotoja.

Käännöstehtävässä Kari ei ole muokannut lausetta *Sanni antaa Talen kokeilla vatsaansa* lainkaan eikä haastattelussakaan tuota muotoa *kokkeilla* lauseeseen spontaanisti. Asiasta kysyttäessä hän kuitenkin varmistuu, että verbi *kokeilla* geminoituu Oulun murteessa: ”varmaa ehkä itse asiassa enemmän ’kokkeilla’, joo”. Lauseeseen *Salkkareissa teineillä on salaisuus* Kari ei ole kokenut yleisgeminaatiota sopivaksi ja haastattelussakin toteaa mieltävänsä esimerkiksi muodon *salasuus* luontevammaksi kuin muodon *sallaisuus*.

3.2. Svaavokaali

Svaavokaalilla tarkoitetaan vokaalia, joka esiintyy tiettyjen konsonanttiyhtymien osien välissä ensimmäisen ja toisen tavun rajalla. Oulun seudun murteessa ilmiö on mahdollinen kaikissa *l*-alkuisissa konsonanttiyhtymissä (esimerkiksi *valakonen*, *kolome*), *h*:n ja resonantin yhtymissä (*tyhyjä*, *lehemä*) sekä *lj*-, *nj*- ja *rj*-yhtymissä (*nelijä*, *linija*, *marija*). Myös *nh*-yhtymässä (*vanaha*) svaa on mahdollinen, mutta siinä sen edustus horjuu. (Mantila & Pääkkönen 2010: 92–101.)

Svaavokaali on mahdollinen kyselylomakkeen lauseissa *Mitä sinä katsot **televisiosta?***, *Tänään näkyy **televisiossa** Salatut elämät, Tätä **Pihlajakatua** ei ole oikeasti olemassa, Vauva **alkaa** potkia, Tuli kauhea **nälkä**, Tein itselleni **kahvia** ja panin siihen maitoa sekä **Salkkarit** näkyy puoli kahdeksalta **kolmosella***. Esittelen seuraavassa taulukossa svaavokaalin sisältävien muotojen edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 2. Svaavokaalin edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>telekkarista / telekusta</i>	5	6
<i>Salakkarit</i>	5	8
<i>Pihilajakatua</i>	6	4
<i>alakaa</i>	6	7
<i>näläkä</i>	7	7
<i>kahavia</i>	8	8
<i>kolomosella</i>	6	7
Yhteensä	43	47

Taulukosta 2 on huomattavissa, että svaavokaali on yksi informanttien parhaiten tunnistamista Oulun murteen piirteistä, ja se lukeutuukin yleisgemmaation tavoin laaja-alaisiin puhekielisyysiksiin (Mantila 1997: 14). Informanteista Otso on ainut, joka ei tuota svaavokaalia yhteenkään sanaan lomakkeessa eikä haastattelussa. Klaara tunnistaa ilmiön Oulun murteesta, mutta on epävarma svaavokaalin paikasta ja toistettavasta vokaalista. Lomakkeessa hän ei ole antanut vastausta kohtaan *Tätä Pihlajakatua ei ole oikeasti olemassa*, sen sijaan haastattelussa hänellä on aavistus säännöstä, kuten esimerkki (3) osoittaa. Aiemmin haastattelussa Klaara on maininnut oululaisen tuttunsa kirjoittavan *kahvin* muodossa *kahavi*, kuten ilmenee esimerkistä (4). Tällä voi olla vaikutusta Klaaran käsitykseen toistettavasta vokaalista.

- (3) *no mä varma **tun̄kisi** sinne se **hoon jälkeen aan** [Pihlajakatua] -- äh mä nyt tiiä et on̄kse oikee mutta aina tun̄je- tuntuu että täällä **tun̄jetaa** joka paikkaan **aata** nii (Klaara)*
- (4) *ja sitte toiseen sanaan ylimääräsiä. jotai kahvia nīn̄ku tuli jotai **kahavia**. nīiku että **ylimääräne aa** siihe (Klaara)*

Kari on kirjoittanut lomakkeeseen *Pihlajakadusta* svaavokaalisen muodon, mutta ei tuota sellaista haastattelussa. Kun häneltä kysytään, olisiko *Pihlajakatu* luonteva Oulun murteelle, hän kommentoi muotoa esimerkin (5) osoittamalla tavalla väkinäisen kuuloiseksi. Vastauksesta myös ilmenee, että spontaanissa puheessa murteelliset muodot pintaautuvat herkemmin kuin kirjoitetussa tekstissä.

- (5) *ehkä vähäv väkisillä väännetty -- mutta jos niijku pitäs nopiasti sanoa tuommonen niiv varmaan käyttäisi* (Kari)

Kaapo tuottaa sekä lomakevastauksissa että haastattelussa käännöstehtävän kaikkiin mahdollisiin muotoihin svaavokaalin. Haastattelussa hän käyttää svaavokaalia innovatiivisesti myös Oulun murteen vastaisessa paikassa *sm*-konsonanttiyhtymän välissä, kuten esimerkki (6) havainnollistaa. Kaapo kokee muodon luontevaksi, muttei käyttäisi sitä kirjoitettuna. Kyselylomakkeessa Oona on käyttänyt johdonmukaisesti muotoja *telkkari* ja *Salkkarit* – ilman svaavokaalia. Sen sijaan haastattelun käänöslause tehtävässä hän käyttää poikkeuksetta muotoja *telekkari* ja *Salakkarit*, jotka kokee itselleenkin luonteviksi, kuten esimerkki (7) osoittaa.

- (6) *tijäkkö nää **Isimo** oikeeta nimmee -- mäa_ttä, kirjotan nii ei ikinä tulis mutta puhekielesä vois- vois tulla. riippuen tilanteesta -- sinne vois tulla se **ylimmääränev vokaali**, jossakit tilanteessa mutta ei ehkä ihaj joka tilanteessa, just nii riippuu kenellep puhuu* (Kaapo)
- (7) *no, mäa ainaki ites sano että, **Salakkarit** -- mäa sanosi että, **Salakkarit** näkkyy, puoli, kaheksalta, **telekkarista*** (Oona)

3.3. Persoonapronominit

Oulun seudun vanhassa murteessa yksikön 1. persoonan pronomini on ollut yleiskielen mukainen *minä*. Kuitenkin nykypuhekielen yleistyvä muoto on pitkävokaalinen *mää*. Myös lyhytvokaalista ja yleispuhekielen mukaista varianttia *mä* tavataan, vaikkakin harvemmin. Pitkävokaalisen muodon yleistymiseen voi vaikuttaa yksikön 2. persoonan pronominin variantti *nää*, joka on Oulun seudun murteen tunnistetuimpia piirteitä. Myös yleistyvä variantti *sää* on mahdollinen alueen murteelle ja esiintyy lähinnä nuorten käyttämänä. (Mantila & Pääkkönen 2010: 39–43.)

Persoonapronomineja on kyselylomakkeen lauseissa *Mitä **sinä** katsot televisiosta?*, ***Minä** näin uusimman jakson, Tiedätkö **sinä** Ismon oikeaa nimeä?* sekä ***Minä** tein myös suuria voileipiä ja otin kakkua*. Seuraavassa taulukossa esittelen persoonapronominien esiintymisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 3. Persoonapronominien edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>nä(ä)</i>	10	12
<i>sää</i>	4	6
<i>mää</i>	7	14
Yhteensä	21	32

Kuten taulukosta 3 on nähtävissä, Oulun seudun murteelle tyypillisten persoonapronominivarianttien *mää* ja *nää* ~ *sää* edustus on reilusti suurempi haastatteluissa kuin lomakevastauksissa. Lapsuutensa ulkomailla viettänyt ja Oulussa vasta vuoden asunut Klaara sekä samoin vuotta aiemmin Ouluun muuttanut Kaija ovat lomakevastauksissaan antaneet yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan pronomineista variantit *mie* ja *sie*. Haastattelussa molemmat kuitenkin tuottavat spontaanisti muodot *mää* ja *nää* ~ *sää*. Esimerkiksi Kaija on lomakkeeseen kääntänyt lauseen *Mitä sinä katsot televisiosta?* muotoon ”Mitä sie katot televisiost?”, mutta haastattelussa toteaa variantin *sie* ajatusvirheeksi ja mainitsee oikeammaksi mieltämänsä muodon *nää*. Silti lauseen *Tiedätkö sinä Ismo oikeaa nimeä?* Kaija on vastauksessaan kääntänyt muotoon ”Tiiäkkö nää Ismon oikiaa nimiä?”.

Muodon pintaantumiseen voi vaikuttaa Oulun murteesta yleisesti tunnettu *ookko nä(ä)* -rakenne, joka esiintyy myös kenties tunnetuimmassa oululaisessa sanonnassa *Ookko nä(ä) Oulusta, pelekääkkö nä(ä) polliisia?* Saviniemen ja muiden (tulossa 2019, ks. myös siinä mainitut lähteet) mukaan *Ookko nää Oulusta* -matkimus on verrattain uusi, sillä vanhimmat maininnat siitä ovat 1960-luvulta. Matkimus on silti hyvin omaksuttu kuvaamaan nimenomaan Oulun murretta, minkä ovat useat informanteistakin panneet merkille, kuten esimerkeistä (8), (9) ja (10) ilmenee. Variantin *nä(ä)* esiintyminen onkin yleisempää *kO*-liitepartikkelin sisältämissä kysymyslauseissa kuin väitelauseissa (Mantila & Pääkkönen 2010: 40–42).

- (8) *oli meillä pari keskustellua niijku, vii-, oppilaittenki välillä, äidin kielen tunnilla siitä että, mikä ois ollu semmonen, helppo selitys, Oulum murteesta, se on se pelekääkkö nää* (Olavi)
- (9) *no, pelekääkkö nää polliisia, sehä oli £se, [naurua] sehä o yks,£* (Oskari)
- (10) *ookko nää Oulusta pelekääkkö nää polliisia. että see, se kyllä ov varmaan kaikille oululaisille tosi tuttu* (Katariina)

Katariina on lausetta *Mitä sinä katsot televisiosta?* kääntäessään jättänyt persoonapronominin pois, mutta haastattelutilanteessa tuottaa lauseeseen muodon *nää*. Hetken aikaa mietittyään hän varmistuu asiasta: ”joo. ehkä se ’nää’ ois siellä välissä kuitenkin sitte”. Samoin lauseen *Minä näin uusimman jakson* hän on kääntänyt Oulun murteelle ilman persoonapronominia, mutta puheessa tuottaa muodon *mää* spontaanisti. Mielenkiintoista on, että Kaijan tavoin Katariina on lomakkeessa tuottanut lauseeseen *Tiedätkö sinä Ismon oikeaa nimeä?* muodon *tiiäkkö nää*.

Puoliksi suomalainen Olavi on myös käyttänyt ensimmäisessä käännöslauseessa muotoa *sie*, mutta haastattelussa muotoa *sää*. Lomakkeeseen kirjoittamaansa valintaa hän perustelee esimerkin (11) osoittamalla tavalla. Haastattelusta ei kuitenkaan ilmene, pitääkö Olavi muotoa *sie* oikeana (murre)sanana tai miksi muoto *sää* ei olisi kelvannut vastaukseksi, kun pyydetään nimenomaan murteellista muotoa. Mahdollisesti hän ajattelee *murteen* ja *puhekielen* eri asioina ja kokee *murteen* itselleen vieraana, vanhanaikaisena puhemuotona, jota nuoret eivät käytä (ks. Rajala 2016: 2 ja siinä mainitut lähteet).

- (11) *mää nakkasin sinne sen sien sanan koska, mää en ollu varma että oijko sää ees oikee sana. [nauraa] ja oijkse vaa semmonen niijku puhekielen tyylie (Olavi)*

3.4. Yksinäis-s:llinen inessiivi

Yksinäis-s:llinen inessiivi (*talosa, mettäsä*) on suomen länsimurteiden läntisimpien osien erikoispiirre, joka vanhastaan esiintyy ilman poikkeuksia Oulun seudun murteen sydänalueilla. Itään päin mennessä piirre varioi geminaatta-s:llisen inessiivin kanssa, ja Ylikiimingissä ja Utajärvellä esiintyy jo lähes yksinomaan geminaatallista varianttia. (Pääkönen 1994: 289.)

Yksinäis-s:llinen inessiivi on kyselylomakkeen käännöstehtävässä mahdollinen lauseissa *Tänään näkyy televisiossa Salatut elämät, Tätä Pihlajakatua ei ole oikeasti olemassa ja Salkkareissa teineillä on salaisuus*. Taulukossa 4 esittelen yksinäis-s:llisen inessiivin sisältämien sananmuotojen edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 4. Yksinäis-s:llisen inessiivin edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>televisiosa / telekusa / tel(e)kkarisa</i>	2	1
<i>olemasa</i>	4	5
<i>Sal(a)kkareisa</i>	3	2
Yhteensä	9	8

Kuten taulukko 4 osoittaa, yksinäis-s:llisen inessiivin käyttö ei ole informanteille kovin tuttua. Katariina on lomakkeessa maininnut Oulun murteen tyypillisyydeksi kirjainten poistamisen sanojen lopusta, ja haastattelussa käy ilmi, että tällä hän on tarkoittanut yksinäis-s:llistä inessiiviä, kuten esimerkki (12) osoittaa. Kuitenkin, vaikka hän lomakkeessa onkin kahdessa esimerkisanassa käyttänyt kyseistä inessiiviä, haastattelussa hän ei tuota sitä yhdenkään käännöslauseen sanaan. Päinvastoin kuin Katariina, Kaapo ei ole lomakevastauksissaan käyttänyt yksinäis-s:llistä inessiiviä kertaakaan, mutta haastattelussa tuottaa sen käännöslause tehtävässä spontaanisti aina, kun mahdollista. Klaara, Otso ja Olavi eivät käytä mainittua muotoa kirjallisena eivätkä puhuttuna.

- (12) *sanan, tavallaa se, niijkö typistäminen tai, se kaksoiskonsonantin, muutamane siellä lopussa niijkö, yheksi. Oulusa, koulusa* (Katariina)

3.5. Jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät

Jälkitavujen *eA*- ja *OA*-yhtymät ovat Oulun seudun murteessa esiintyneet vanhastaan muodossa *iA* ja *UA*, esimerkiksi *pimiä* ja *puuraa*. Viimeisen muutaman vuosikymmenen aikana jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät ovat suomen puhekielessä – myös Oulun seudun murteessa – kuitenkin yhä useammin monoftongiutuneet, esimerkiksi *pimee*, *puuroo*. Sen sijaan vokaaliyhtymät *iA* ja *UA* (*pappia*, *piippua*) ovat Oulun murteessa vanhastaan esiintyneet yleiskielen mukaisessa asussa. (Mantila & Pääkkönen 2010: 206–215.)

Jälkitavujen *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä esiintyy kyselylomakkeen lauseissa *Tiedätkö sinä Ismon oikeaa nimeä?*, *Esko Kovero näyttlee Ismoa ja Seppoa esitti Jarmo Koski, Tätä Pihlajakatua ei ole oikeasti olemassa, Vauva alkaa potkia, Tuli kauhea nälkä, Tein itselleni kahvia ja panin siihen maitoa* sekä *Minä tein myös suuria voileipiä ja otin kakua*. Oulun murteelle tyypilliset vokaaliyhtymien muutokset *eA* > *iA* ja *OA* > *UA* ovat

mahdollisia sananmuodoissa *oikeaa*, *nimeä*, *Ismoa*, *Seppoa*, *oikeasti*, *kauhea* ja *maitoa*. Jätän muut jälkitavun *A*-loppuisen vokaaliyhtymän sisältävät sanat tarkastelun ulkopuolelle, sillä minua kiinnostavat vain vanhastaan Oulun seudun murteelle tyypillisinä pidetyt murrepiirteet. Lisäksi tutkielmani venyisi liian pitkäksi, jos tarkastelisin kaikkia *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä. Taulukossa 5 esittelen jälkitavujen *eA*- ja *OA*-yhtymien varianttien edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 5. Jälkitavujen *eA*- ja *OA*-yhtymien varianttien edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>oikiaa</i>	6	4
<i>nimiä</i>	5	4
<i>Ismua</i>	1	0
<i>Seppua</i>	3	2
<i>oikiasti</i>	4	4
<i>kauhia</i>	5	5
<i>maitua</i>	4	5
Yhteensä	28	24

Taulukko 5 osoittaa, että variantit *IA* ja *UA* esiintyvät hieman useammin lomakevastauksissa kuin haastatteluissa. Vaikka monoftongin tieltä väistymässä olevat variantit *IA* ja *UA* tunnistettaisiinkin Oulun murteen piirteeksi, eivät ne usean informantin mukaan kuulu heidän omaan kielenkäyttöön. Mahdollisesti tästä syystä niitä ei haastattelun käänöslausehtävässäkään niin usein tuoteta kuin kirjallisessa muodossa.

Klaara ei tuota Oulun murteelle tyypillisiä vokaaliyhtymien muutoksia mihinkään muotoon missään käänöslauseessa. Sen sijaan hänen käyttämässään muodoissa *A*-loppuiset vokaaliyhtymät ovat usein oienneet pitkiksi vokaaleiksi (*Ismoo*, *Seppoo*, *maitoo*). Tällaisia muotoja on sekä lomake- että haastatteluvastauksissa myös informanttiryhmän nuorimpiin kuuluvilla Otsolla ja Olavilla. Nykypuhekielessä yleistynyt monoftongiutunut variantti alkaakin vallata alaa myös Oulun seudulla, eivätkä nuoret enää tunnista *OA*-yhtymän murteellista varianttia *UA* kovin usein (Mantila & Pääkkönen 2010: 215–218).

Katariinalle variantit *iA* ja *UA* ovat tuttuja, ja hän käyttää niitä käänöslauseitehtävässä sekä kirjoitettuna että puhuttuna. Hänellä on ilmiöstä säännön aavistus ja hän osaa antaa siitä esimerkkejä, kuten esimerkki (13) osoittaa. Katariina on informanteista ainut, joka on lomakkeessa käyttänyt *Ismosta* muotoa *Ismua*. Silti hänkään ei haastattelussa tuota kyseiseen nimeen varianttia *UA*.

- (13) *ee tuntuu kyllä monesti, vääntyvä iiksi esimerkiksi. pime-, pimeä pimiä. öö, oikea oikia* (Katariina)

Kuten taulukko 5 osoittaa, erisnimissä vokaalinmuutos *OA > UA* toteutuu harvemmin kuin yleisnimissä. Informantit kokevat vokaalinmuutoksen epäluontevaksi varsinkin nimessä *Ismo*. Haastattelussa kukaan kielenoppaista ei tuota spontaanisti muotoa *Ismua*, vaikka olisi käyttänyt sitä lomakkeessa. Krista toteaa nimen olevan niin lyhyt, ettei sen taivutusta tarvitse muuttaa. Kari mieltää esimerkissä (14) muodon vitsikkääksi ja toteaa, ettei usein *väännä* sanoja kyseiseen muotoon. Kuten esimerkki (15) osoittaa, myös Kaapo tunnistaa ilmiön Oulun murteesta, mutta kokee, että nimien taivuttaminen murteellisesti vaikeuttaisi ymmärtämistä.

- (14) *no mä joskus ehkä tietyssä yhteydessä saatan niijku vääntää sitä siihen mutta hyvi harvoi -- tai niijku mää käytä ehkä, missähä yhteydessä se vois olla. niijku kotua vaikka, lähen kotua pois tai, ni siinä yhteydessä mää käytän sitä. joissaki sanoissa se on että se kääntyy sitte sillee, mutta seki on taas että se on tarttunu jostaki -- varmaam mää voisin niijku vitsillä sanoa että Ismua* (Kari)
- (15) *vois olla [mahdollinen], mutta mä en ite käyttäs. mää kyllä- tullee heti mieleen ystäviä jotka käyttää niijku tätä uuta sielä mutta mää en käyttäs ite -- mum mielestä erisnimet on sitten taas niin yksilöiviä asioita että niitä ei hirviästi passaa muuttaa ellei se toine satavarmasti tiedä mistä sää puhut* (Kaapo)

3.6. *ts*-yhtymän vastine

Vanhastaan Oulun seudun murteessa on yleiskielen *ts*:n paikalla ollut *tt*, joka voi esiintyä sekä umpi- että avotavun edellä ensimmäisen ja toisen tavun rajalla (*mettä : mettän, itte*). Lisäksi umpitavun edellä voi astevaihtelun tuloksena olla myös yksinäis-*t* (*metän, ite*). (Pääkkönen 1994: 289.) *ts*-yhtymän vastine on mahdollinen kyselylomakkeen lauseissa

Mitä sinä *katsot* televisiosta?, Sanni antaa Talen kokeilla *vatsaansa* ja Tein *itselleni* kahvia ja panin siihen maitoa. Taulukossa 6 esittelen *ts*-yhtymän vastineiden edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 6. *ts*-yhtymän vastineiden edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>kat(t)ot</i>	8	9
<i>vattaansa</i>	6	7
<i>it(t)elleni</i>	9	7
Yhteensä	23	23

Taulukko 6 osoittaa, että *ts*-yhtymän vastine *tt* tai *t* on hyvin tunnettu Oulun murteesta. Samanlaiseen lopputulokseen on tullut myös Rajala (2016: 35). Krista, Kaija, Kaapo ja Oona käyttävät sekä lomakkeessa että haastattelutilanteessa kaikissa *ts*-yhtymissä vastinetta *tt* tai *t*. Katariinan kohdalla tilanne on vastaavanlainen, mutta sanan *vatsaansa* hän on lomakkeessa korvannut muodolla *mahhaansa*. Kun häneltä haastattelussa kysytään, miten hän taivuttaisi sanaa *vatsa*, hän toteaisi käyttävänsä muotoa *vattaansa*. Haastatteluissakin tulee usein ilmi, ettei sanaa *vatsa* yleensä käytetä puhekielessä.

Otso on lomakkeessa kääntänyt sanan *vatsaansa* muotoon *vatsaans*, mutta lipsauttaa esimerkissä (16) muodon *vattaansa*, jonka heti korjaa. Kun häneltä kysytään, onko muoto *vatsaansa* hänen mielestään puhekielelle luontevan kuuloinen, vastaa hän epäröiden: ”melkein”. Voi siis tulkita, että Otso kokisi luontevammaksi käyttää vastinetta *tt*, mutta ei halua syystä tai toisesta tuottaa sitä omassa puheessaan.

(16) *Sanni an- antaa Talen kokeilla vattaansa, öyy, vatsaansa hyi* (Otso)

3.7. *t*:n heikon asteen vastine

Oulun seudun murteessa *k*:n ja *t*:n astevaihtelu liittyvät toisiinsa. Suomen länsimurteissa on alkujaan *t*:n heikon asteen vastineena ollut soinnillinen dentaalispirantti δ ja myöhemmin *l* tai *r*. Sen sijaan *k*:n astevaihteluparina on ollut soinnillinen palataalispirantti γ , jonka paikalle on tullut siirtymä-äänne *j* tai *v*. Oulun seudulla δ - tai *l*-edustus on kadonnut itäisen

katoedustuksen tieltä, joka yhdistyi *k*:n vastaavaan edustukseen. Tällöin samassa vokaaliympäristössä *t*:n ja *k*:n heikkoasteiset muodot ovat samanlaiset (*mäke-* : *mäjēn* ~ *käte-* : *käjēn*, *pako-* : *pavon* ~ *pato* : *pavon*). (Pääkkönen 1994: 290.) Murrekäännöstehtävässä yleiskielen *t*:n heikon asteen vastine *d* esiintyy lauseissa *Tiedätkö sinä Ismon oikeaa nimeä?* ja *Sanni yllättyi raskaudestaan*. Taulukossa 7 esittelen *t*:n heikon asteen vastineiden edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 7. *t*:n heikon asteen vastineen edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>tiiäkkö</i> / <i>tiiätkö</i>	7	9
<i>raskau(v)estään</i>	6	7
Yhteensä	13	16

Puhekielessä diftongi *ie* on usein oiennut pitkäksi vokaaliksi *ii*, kuten sananmuodossa *tiedätkö* > *tiiätkö*. Oulun seudun murteessa äänteiden *e* ja *ä* sekä *i* ja *ä* välissä *t*:n heikon asteen odotuksenmukainen vastine olisi siirtymä-äänne *j*. Kuten taulukko 7 esittää, sananmuotoa *tiiäkkö* ei lomakkeissa kuitenkaan ole antanut kukaan informanteista, vaan murteelle käännettyissä muodoissa *t*:n heikon asteen vastineena on aina kato. Sen sijaan haastatteluissa *j* voi hyvinkin esiintyä korvaamassa hiatusta, mutta sen havaitseminen on usein kuulijasta kiinni. Vokaalien *u* ja *e* välissä heikkoasteinen vastine Oulun murteessa olisi *v*, joka onkin tunnistettu yhdessä katovariantin kanssa Oulun murteen piirteeksi. (Pääkkönen 1971: 104–106, 110–111.)

Muun muassa Krista on pannut merkille *d*:n vähäisen käytön Oulun murteessa, mitä havainnollistaa esimerkki (17). Katariinan mukaan *t*:n heikon asteen vastineena voi yhtä hyvin olla *v* kuin katokin, kuten hän kertoo esimerkissä (18). Lomakevastauksessaan Oona on muokannut lausetta *Sanni yllättyi raskaudestaan* vain *i*:n loppuheiton osalta, mutta haastattelussa hän toteaa: ”mää varmaan sanosi että Sanni yllätty, raskauestaan”. Tarkasteluryhmän nuorimpiin kuuluvat Otso ja Olavi ovat molemmat antaneet lomakkeessa *d*:llisen muodon, ja pysyvät kannassaan myös haastattelussa. Molemmat informantit tunnistavat vaihtoehtoiset muodot *t*:n heikon asteen vastineelle, mutta eivät koe niitä omalle puhetavalleen luonteviksi. Esimerkki (19) osoittaa, että Otso kytkee kadon sisältävän variantin laiskaan puhetapaan, jollaiseksi Oulun murretta on lomakevastauksissakin kuvailtu.

- (17) *Sanni yllätty raskauvestaa. tuossa taas et **deetä** ei, **ei**, justiiij **käytetä** ni se vaihtuu nyt **veeksi** siinä* (Krista)
- (18) *se dee, **dee muuttuu veeksi, raskauvestaan.** se vois olla varmaaj kyllä ilman sitä veetäki, **raskauestaa*** (Katariina)
- (19) *varmaaj jos sen tee- **deej jättää pois** jos siltä tuntuu -- jos ol liial **laiskoja** siihe* (Otso)

3.8. Analogiset imperfektimuodot

Analogisilla imperfektimuodoilla tarkoitetaan Oulun seudun murteessa ensimmäisen ja toisen persoonan *tekkiin-* ja *näkkiit-*tyyppisiä imperfektimuotoja. Nämä Oulun murteen erikoisuudet ovat mahdollisesti syntyneet seuraavanlaisesti: painottomien tavujen *i-*loppuisten diftongien jälkikomponentti on kadonnut (*anto, punanen*), jolloin on syntynyt homonymia *O-* ja *U-*vartalosisissa sanoissa preesensin ja imperfektin sekä yksikön ja monikon välille (*sanon sille ~ eilen sanon sille, tällä kavulla ~ näillä kavulla*). Eron palauttamiseksi *i* on tuotu astevaihtelutapauksissa paradigman vahva-asteisiin muotoihin (*akkoilla, lähtiin*). Yleisgeminatio on tukenut tällaisten muotojen kehittymistä myös astevaihteluttomiin sanoihin (*sannoin*). Joissain verbimuodoissa on kuitenkin heikko aste (*olliin, tulliin*), sillä odotuksenmukainen vahva aste olisi johtanut homonymiaan passiivin imperfektimuotojen kanssa. (Pääkkönen 1994: 294.)

Analogiset imperfektimuodot ovat mahdollisia käännöstehtävän lauseissa *Minä **näin** uusimman jakson, **Tein** itselleni kahvia ja **panin** siihen maitoa sekä Minä **tein** myös suuria voileipiä ja **otin** kakkua*. Seuraavassa taulukossa esittelen analogisten imperfektimuotojen edustumisen lomakevastauksissa ja haastatteluissa.

TAULUKKO 8. Analogisten imperfektimuotojen edustuminen aineistoissa.

	Lomake	Haastattelu
<i>näkkiin</i>	1	4
<i>tekkiin</i>	1	1
<i>panniin / laittoin</i>	3	3
<i>Mää tekkiin</i>	2	4
<i>ottiin</i>	2	4
Yhteensä	9	16

Kuten taulukosta 8 käy ilmi, analoginen imperfektimuoto on yksi murrepiirteistä, jotka koetaan luontevammaksi tuottaa puheessa kuin kirjoitettuna. Informanteista Klaara ja Kari ovat ainoat, jotka eivät tuota analogista imperfektimuotoa lomakevastauksessa eivätkä puheessa. Kari tunnistaa muodon, ja kokee sen Oulun murteelle mahdolliseksi, mutta ei myönnä itse käyttävänsä muotoa. Otso, joka ei lomakkeessa ole antanut yhtäkään analogista imperfektimuotoa ja tuottaa haastattelun käännoستهتävssä muutenkin harvoin Oulun murteen tyypillisyyksiä, käyttää kuitenkin haastattelussa analogista muotoa *laittoin* korvaten sillä sananmuodon *panin*.

Oona ei ole käyttänyt lomakevastauksissaan analogista imperfektimuotoa lainkaan eikä haastattelussakaan tuota sitä spontaanisti. Silti kysyttäessä eri lauseiden kohdalla hän usein toteaa, että käyttää itse kyseistä muotoa, kuten ilmenee esimerkeistä (20) ja (21). Lisäksi hän ajattelee analogisen imperfektimuodon niin erilaiseksi yleiskielen säännön mukaiseen verrattuna, ettei kokenut analogista varianttia mahdolliseksi kyselylomakkeen käännoستهتävssä, kuten esimerkistä (21) tulee ilmi. Kaapo on kirjoittanut lomakkeeseen ”Mää näin uusimma jakso”. Haastattelussa hän kuitenkin käyttää analogista imperfektimuotoa ja pitää sitä Oulun murteelle jopa luontevampana kuin säännönmukaista taivutusta, kuten ilmenee esimerkistä (22).

- (20) *mää varmaa ite, saattasin myös sannoo että mää **näkkiin*** (Oona)
 (21) *mää yllesä, niijku, varmaan sanosijki ite, justiisa että **tekkiin**. mut sitte tässä sitä aattelee että **£sannoo tuossa£ et niij kut tuolla lukkee että sitä ei sillee rupiam muuttaam mutta joo kyllä mä ites sanosi et **tekkii***** (Oona)
 (22) *mää **näkkii** uusimmaj jakso -- ehkä tuo **näkkii** om parempi. ei tuo **näin** ehkä niijkää. että **näkkiin*** (Kaapo)

Kyselylomakkeessa on peräkkäin lauseet, joista toinen alkaa *Tein itselleni--* ja toinen *Minä tein--*. Tällä haluttiin selvittää, onko informanttien mielestä sääntöä siinä, voiko analoginen imperfektimuoto *tekkiin* aloittaa lauseen itsenäisesti ilman persoonapronominia. Kristalla on tästä mielessään selkeä sääntö, mikä tulee ilmi esimerkissä (23). Samoin Katariina mieltää esimerkissä (24) persoonapronominin tarpeelliseksi analogisen imperfektimuodon eteen. Sen sijaan Oonan ja Karin mielestä ilmiölle ei ole sääntöä, kuten esimerkit (25) ja (26) osoittavat.

- (23) *jos pitää alottaas sillä tekemisen, verbillä ni sitte se, se ei ehkä, tuu se tekkiin, ei, sen, siihen pitää tulla, **mää** etteen. joo. -- **kyllä siihen tarvii £mään etteej jos sanno että tekkiin£** (Krista)*
- (24) ***mää tekki** ehkä se on, se, niijkö kaikista paras vaihtoehto (Katariina)*
- (25) *no mhh, mum mielest se voi olla **että mää tekkiin tai sitte vaan niijku että tekkiin** (Oona)*
- (26) *eipä itse asiassa [ole eroa], tai silleej jos mää käytän niijku että tekkiin vaikka jonku koulutehtävän, mää tekkiin, sen osion. tekkiin osion en, en, **kyllä se aikalaila niijku sammaa, sammaaj kategoriaam mennee** (Kari)*

3.9. Yhteenveto

Analyysiluvussa olen murrepiirre kerrallaan käynyt läpi informanttien antamia vastauksia ja vertailut heidän lomakevastauksissa antamiaan muotoja haastatteluissa ilmi tulleisiin variantteihin. Seuraavassa taulukossa esitän kootusti aineistoissa ilmi tulevat erot.

TAULUKKO 9. Oulun seudun murteen tyypillisyyksien ilmeneminen aineistoissa.

	Kyselylomake	Haastattelu
Yleisgminaatio	31	35
Svaavokaali	43	47
Persoonapronominit	21	32
Yksinäis-s:llinen inessiivi	9	8
Jälkitavujen <i>A</i> -lopp. vokaaliyhtymät	28	24
<i>ts</i> -yhtymän vastine	23	23
<i>t</i> :n heikon asteen vastine	13	16
Analogiset imperfektimuodot	9	16
Yhteensä	177	201

Taulukko 9 osoittaa, että Oulun seudun murteelle tyypilliset piirteet tulevat informanttien vastauksissa esiin hieman useammin haastatteluissa kuin kyselylomakkeissa. Ainoastaan yksinäis-s:llistä inessiiviä sekä *UA*- ja *iA*-loppuisia vokaaliyhtymiä tuotetaan enemmän lomakevastauksissa kuin haastattelutilanteissa. *ts*-yhtymän vastineita *tt* ja *t* esiintyy kirjallisesti ja suullisesti tuotettuna yhtä paljon. Sen sijaan varsinkin Oulun murteelle tyypillisiä persoonapronominivariantteja sekä analogisia imperfektimuotoja tuotetaan enem-

män puheessa kuin kirjallisessa muodossa. Myös Rajalan (2016: 39) tutkimuksessa informantit ovat tunnistaneet Oulun murteen piirteitä useammin haastattelussa kuin murrekäännöstehtävässä.

Yksinäis-s:llistä inessiiviä sekä *OA*- ja *eA*-loppuisia vokaaliyhtymiä tuotetaan puheessa vähemmän kuin kirjoitetussa tekstissä. *A*-loppuisten vokaaliyhtymien monoftongiutumisen onkin yksi Mantilan (1997: 16) mainitsemista yleistyvistä puhekielisyyksistä, jotka ovat valtaamassa alaa muilta varianteilta varsinkin nuorten puhekielessä (Koivisto 1997: 117). Samoin yksinäis-s:llinen inessiivin pääte vaikuttaa olevan häviämässä Oulun kaupunkialueella (Alapuranen 1997: 189). Tällöin informantit eivät haastattelussa välttämättä tuota spontaanisti variantteja, jotka eivät heidän omaan puheeseensa kuulu tai joihin ei ylipäättäen enää usein törmää Oulun seudulla. Sen sijaan kyselylomakkeeseen vastatessaan heillä on ollut enemmän aikaa miettiä vastaustaan ja muokata sitä.

Varianttien *nää* ja *mää* runsaamman esiintymisen haastatteluissa selittää osaltaan se, ettei vastauslomakkeessa kaikilla informanteilla ollut kaikissa käänöslauseissa ilmituotua persoonapronominia. Kirjoitetulle (yleis)kielelle onkin puhuttua luontevampaa, että subjekti yhdistetään predikaattiin, kuten lauseessa *Tule+n huomenna*, joka puheessa olisi luontevammin ilmaistuna esimerkiksi *Mää tuun huomenna* (Hakulinen 2003).

Kuten luvussa 3.3. on tullut ilmi, osa informanteista käytti lomakevastauksissaan variantteja *mie* ja *sie*. Yksi heistä, Klaara, on kotoisin Lappeenrannan seudulta, missä *mie* on yleinen. Klaara ei itse käytä muotoa *mie*, mutta todennäköisesti hänen viettämänsä vuodet Lappeenrannan seudulla vaikuttavat muodon tuottamiseen. Vastatessaan kyselyyn Kaija oli asunut Oulussa vasta vuoden, eikä välttämättä siinä ajassa ollut vielä tehnyt havaintoja paikallisten käyttämistä persoonapronomineista. Käänöslause tehtävään vastatessaan hän ehkä tuotti ensimmäisen mieleen tulleen murteellisen muodon tietämättä tarkalleen, onko kyseinen muoto Oulun murteelle tyypillinen. Kolmas kyseisen variantin antanut informantti on Olavi, joka kokee myös haastattelussa muodon *mie* luontevaksi. Tähän mahdollisesti vaikuttaa *mie*-variantin luonne elävänä paikallisuutena ja maantieteellisesti leviävänä murteellisuutena (Mantila 1997: 21–22).

Oulun seudulla *tekkiin-* ja *tulliin-*tyyppiset imperfektimuodot ovat eläviä paikallisuuksia, joiden käyttö on jopa ekspansiivista (Mantila 1997: 21). Kuitenkin niitä näkee melko harvoin kirjoitetussa kielessä, minkä vuoksi kaikki informantit eivät luultavasti kokeneet niitä luonteviksi kyselylomakkeen käänöslause tehtävässä. Lisäksi analogiset imperfektimuodot eroavat yleiskielestä melko paljon, eivätkä informantit ole välttämättä halunneet muuttaa sanoja liikaa, kuten Oona toteaa esimerkissä (21). Kielenoppaat eivät välttämättä myöskään tuota analogisia muotoja spontaanisti, vaikka moni heistä toteakin käyttävänsä niitä.

4. PÄÄTÄNTÖ

Kandidaatintutkielmassani olen tutkinut Oulussa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien käsityksiä Oulun seudun murteesta. Olen vertaillut kymmenen opiskelijan kyselylomakevastauksia heidän haastattelussa tuottamiinsa muotoihin. Kiinnitin huomiota kahdeksaan Oulun seudun murteelle vanhastaan tyypillisenä pidettyyn piirteeseen, jotka ovat yleisgeminaatio, svaavokaali, persoonapronominien variantit *mää* ja *nää* ~ *sää*, yksinäis-s:llinen inessiivi, jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien variantit *UA* ja *iA*, *ts*-yhtymän vastine, *t:n* heikon asteen vastine sekä analogiset imperfektimuodot. Tutkin, kuinka usein piirteet edustuvat lomakevastauksissa ja haastatteluissa tuotetuissa käännöslauseissa ja lisäksi etsin syitä informanttien valinnoille ja aineistoissa ilmi tuleville eroavaisuuksille.

Aineistoni perusteella maallikot tuottavat Oulun murteen tyypillisyyksiä enemmän puhuttuna kuin kirjoitettuna. Murrepiirteiden tuottaminen kirjoittamalla voikin tuntua epäluontevalta, sillä niitä ei välttämällä ole totuttu lukemaan ja kirjoittamaan, eikä murteen kirjoittamisessa ole vakiintuneita käytänteitä (Saviniemi ym. tulossa 2019). Sen sijaan puhutussa kielessä tietyt piirteet voivat esiintyä spontaanisti varsinkin Oulun murretta puhuvilla informanteilla.

Aineistoni nuorimmat kielenoppaat tuottivat vähiten Oulun murteelle tyypillisiä piirteitä. Nuorimpien informanttien kielessä on huomattavissa siirtymistä kohti yleistyviä puhekielisyyksiä (ks. Mantila 1997: 16) – kuten *A*-loppuisten diftongien monoftongiutumista – sekä paikallisten murrepiirteiden välttämistä. Esimerkiksi svaavokaali ja yksinäis-s:llinen inessiivi esiintyivät harvoin nuorimpien informanttien tuottamana. Usean nuoren kielenoppaan puheessa nousikin esiin Oulun puhekielen jako uuteen ja vanhaan murteeseen. Muun muassa juuri *svaavokaalin* sekä persoonapronominivariantin *nää* moni informanteista koki kuuluvan lähinnä vanhojen oululaisten käyttämään puheeseen. Myös useat oululaiset murre sanat ja -sanonnat koettiin epäluonteviksi nuorten suuhun.

Informanttien valintoihin vaikutti odotuksenmukaisesti heidän kotipaikkakuntansa. Oulussa haastatteluhetkellä vasta noin vuoden verran asunut informantti koki lauseiden kääntämisen Oulun murteelle paikoitellen vaikeaksi. Moni alkuperäinen ulkopaikkakun-

talainen ei välttämättä ollut varma, kuuluuko jonkin tietty piirre Oulun murteeseen. Lisäksi heidän oma murteensa saattoi vaikuttaa varianttien tuottamiseen. Varsinkin Oulun seudulla pitkään asuneet ja mielestään Oulun murretta puhuvat informantit perustelivat tietyn muodon valintaa sen sopivuudella omaan kielenkäyttöön.

Tutkimustulokseni ovat samansuuntaisia vastaavaa vertailevaa tutkimusta tehneen Rajalan (2016) päätelmien kanssa. Toki aineistoni on melko suppea, mutta uskoisin tulosteni silti antavan totuudenmukaisen kuvan maallikoiden käsityksistä Oulun murteesta. Lisäksi tulokseni vahvistavat yleistä käsitystä, että murteen tuottaminen on luontevampaa puhuttuna kuin kirjoitettuna.

Aineistoni pohjalta olisi mielenkiintoista tutkia myös maallikoiden käsityksiä murren sanan ja murrepiirteiden erosta. Maallikot voivat mieltää murren sanaksi sellaisenkin muodon, joka sisältää äänteellisiä murrepiirteitä ja joka kuitenkin kielitieteessä luetaan yleiskieleenkin kuuluvan lekseemin murteelliseksi muodoksi. Aineistossani esimerkiksi sananmuotoa *kahavi* moni informantti piti murren sanana. Lisäksi aineistoja vertailemalla olisi voinut tutkia, miten informantit kääntävät kontekstittomia sanoja (liite 1, viimeinen sivu) Oulun murteelle lomakevastauksissaan, ja eroavatko haastatteluissa annetut muodot kirjoitetuista varianteista.

Saviniemi ynnä muut (tulossa 2019) laativat tutkimuksessaan maallikoiden metakielen taksonomian ja tutkivat informanttien kielikäsitteiden sijoittumista janalle, jonka toisessa päässä ovat intuitiiviset ja arvottavat määritykset ja toisessa säännön muodostamiseen liittyvät kommentit. Lomakevastauksia ja haastatteluja vertailemalla voisi tutkia, syveneekö maallikoiden hahmottama jäsenyyksen taso intuitiosta kohti analyysia. Jos siis informantti on lomakevastauksessaan kuvaillut Oulun murteen piirteitä vain esimerkiksi *venyttämistä* koskevalla kommentilla, saattaa hän kuitenkin haastattelussa antaa esimerkiksi svaavokaalin tai yleisgeminäation sisältävästä sananmuodosta. Kymmenestä informantistani viisi ei ollut vastannut lomakkeessa lainkaan kysymykseen Oulun murteen murrepiirteistä, siksipä haastattelussa heidän hahmottama jäsenyyksen tasonsa saattaisi hyvinkin syventyä edes konkreettisten esimerkkien tasolle. Haastatteluaineistossa on siis vielä paljon jatkotutkimuksen aiheita esimerkiksi pro gradu -työtä ajatellen.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

10 kyselylomaketta, jotka joukko Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun seudun ammattiotopiston opiskelijoita ovat täyttäneet vuosina 2015 ja 2016. Aineistoa säilytetään Oulun yliopiston suomen kielen oppiaineen arkistossa.

10 haastattelua, jotka on tallennettu Oulun nauhoitearkistoon (ONA OKY 201 – ONA OKY 210).

Kirjallisuus

ALAPURANEN, PÄIVI 1997: Joidenkin yksittäisten ja suppea-alaisten piirteiden vaihtelusta. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 187–196. Oulu: Oulun yliopistopaino.

AIRAKSINEN, VALTTERI 2012: *Pääkaupunkiseudulta Ouluun muuttaneiden yliopistoposkelijoiden murrekäsitykset ja -asenteet*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

HAKULINEN, AULI 2003: Vielä nykysuomesta ja sen huollosta. Ovatko puhuttu ja kirjoitettu kieli erkaantuneet toisistaan? – *Kielikello* 1/2003 s. 4–7.

HEISKA, HANNA 2017: *Oamk-opiskelijoiden murrekäsitykset*. Suomen kielen kandidaattitutkielma. Oulun yliopisto.

HÄGG, JOHANNA 2014: *Maallikoiden käsityksiä Oulun seudun murteesta ja sen sosiaalisesta variaatiosta*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

KOIVISTO, MIIA 1997: Jälkitavujen A-loppuiset vokaaliyhtymät. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 94–117. Oulu: Oulun yliopistopaino.

KOSKI, MAUNO 2002: Murteet muodissa. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset* s. 49–74. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LAAKKO, ANU 1997: Yleisgemiaatio. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 67–73. Oulu: Oulun yliopistopaino.

- MANTILA, HARRI 1997: Johdanto. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.), *Pohjois-suomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 1–23. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- MANTILA, HARRI–PÄÄKKÖNEN MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto. Historia, muutos ja variaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MILES, MATTHEW B. – HUBERMAN, A. MICHAEL 1994: *Qualitative Data Analysis. An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: Sage.
- NIEDZIELSKI, NANCY – PRESTON, DENNIS R. 2003: *Folk linguistics*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- NIEMETMAA, SALLA 2017: *Ammattikorkeakouluopiskelijoitten käsityksiä Oulun murteesta*. Suomen kielen kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto.
- NIEMINEN, MARITA 2005: *Oululaisten ja yli-iiläisten nuorten murretietoisuus*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- PALANDER, MARJATTA 2000: Puhekielen tutkimuksen uudet haasteet – *Virittäjä* 104 s. 440–441.
- PALANDER, MARJATTA 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. – *Virittäjä* 105 s. 147–151.
- PALANDER, MARJATTA 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1971: *Oulun seudun murteen äännehistoria I. Sanansisäiset klusiilit astevaihtelusuhteineen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1994: *Oulun seudun murrekirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RAJALA, ELINA 2016: *Oululaisnuorten murrehavaintojen metakieli*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- REHU, JONNA 2010: *Nuorten murretietoisuus. Puhekielen piirteet Haukiputaalla opiskelevien nuorten murrekirjoitelmissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- SAVINIEMI, MAIJA 2015: ”On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä.” *Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Acta Universitatis Ouluensis. Series B, Humaniora vol. 127. Oulu: Oulun yliopisto.
- SAVINIEMI, MAIJA – KUNNAS, NIINA – MANTILA, HARRI – PAUKKUNEN, ULLA – RAJALA, ELINA (tulossa) 2019: Oulua havainnoimassa – kohti metakielen jäsennystä. – Harri

Mantila, Maija Saviniemi & Niina Kunnas (toim.), *Oulu kieliyhteisönä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Torniolaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimintuksia 1224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VÄHÄLÄ, RIIKA 2005: *"Pahki on hyvä sana."* *Oululaisnuorten murreasenteet, murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

VÄÄNÄNEN, MARJO 2006: *Ylikiiminkiläisnuorten murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

LIITTEET

LIITE 1. Kyselylomake.

Osa 1.

Taustatietolomake

Tämän kyselyn **vastaukset käsitellään nimettöminä.**

Keräämme yhteystiedot tällä erillisellä lomakkeella, jotta voimme tarvittaessa ottaa yhteyttä osaan kyselyyn vastanneista haastattelun tekemistä varten.

Yhteystiedot:

Nimi:

Opiskelijanumero:

Puhelin:

Sähköpostiosoite:

Muut taustatiedot:

Ikä:

Sukupuoli: mies nainen

Oppilaitos:

Suuntautumisvaihtoehto:

Aiempi koulutus:

ammattikoulu

lukio

lukio ja ammattikoulu

muu, mikä? _____

Kotipaikkakunta:

Montako vuotta olet asunut Oulussa?

- alle vuoden
- 1–5 vuotta
- yli 5 vuotta
- yli 10 vuotta

Miltä paikkakunnalta vanhempasi ovat kotoisin?

_____ ja
_____.

Osa 2.

Aluksi

Tutkimme tällä kyselyllä ammattikorkeakoulussa opiskelevien nuorten murretietoisuutta. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin. Voit kysyä meiltä tarkennuksia, jos kysymys tuntuu epäselvältä. Kiitos vastauksistasi!

Aloita täyttämällä tämä sivu. Tehtäviin ei ole "oikeita" vastauksia.

Kun olet valmis, palauta paperi meille, niin saat kyselyn jälkimmäisen sivun täytettäväksesi.

Opiskelijanumero: _____

1. Mitä murretta mielestäsi puhut?

_____

2. Jos sinun pitäisi opettaa Oulun murretta muualla asuvalle kaverillesi,

a) mitä murrepiirteitä opettaisit hänelle,

_____

_____

b) mitä murre sanoja opettaisit,

_____

_____

c) mitä sanontoja opettaisit?

_____

_____

_____

Osa 3.

Kirjoita Oulun murteella.

Opiskelijanumero: _____

Miten sinun mielestäsi sanotaan seuraavat lauseet Oulun murteella?

Tehtävään ei ole "oikeita" vastauksia. Tärkeää on, että kirjoitat lauseet niin kuin ne mielestäsi sanottaisiin Oulun murteella.

1. Mitä sinä katsot televisiosta?

_____

2. Tänään näkyy televisiossa Salatut elämät.

_____

3. Minä näin uusimman jakson.

_____

4. Tiedätkö sinä Ismon oikeaa nimeä?

_____

5. Esko Kovero näyttelee Ismoa, ja Seppoa esitti Jarmo Koski.

_____

6. Tätä Pihlajakatua ei ole oikeasti olemassa.

_____

7. Salkkareissa teineillä on salaisuus.

_____

8. Sanni yllättyi raskaudestaan.

_____

9. Vauva alkaa potkia.

_____

10. Sanni antaa Talen kokeilla vatsaansa.

_____

11. Tuli kauhea nälkä.

_____

12. Tein itselleni kahvia ja panin siihen maitoa.

_____

13. Minä tein myös suuria voileipiä ja otin kakkua.

_____

14. Salkkarit näkyy puoli kahdeksalta kolmosella.

_____

Kirjoita Oulun murteella.

Opiskelijanumero: _____

Miten sinun mielestäsi seuraavat esimerkit sanotaan Oulun murteella?

Tehtävään ei ole "oikeita" vastauksia. Tärkeää on, että kirjoitat sanat niin kuin ne mielestäsi sanottaisiin Oulun murteella.

1. Ismoa

_____

2. kahvia

_____

3. kakkua

_____

4. katsot

_____

5. kauhea

_____

6. kolmosella

_____

7. maitoa

_____

8. minä

_____

9. nimeä

_____

10. näkyy

_____

11. otin

_____

12. panin

_____

13. Pihlajakatua

_____

14. potkia

_____

15. raskaudestaan

_____

16. salaisuus

_____

17. sinä

_____

18. suuria

_____

19. tein

_____

20. tiedätkö

_____

21. vatsaansa

_____

LIITE 2. Informanttien tiedot.

Infor- mantin nimi	Syntymä- vuosi	Kotipaikka- kunta	Mistä van- hemmat ko- toisin	Kauanko asunut Ou- lussa	Oppilai- tos
Klaara	1979	Lappeenranta	Päijät-Häme ja ulkomaat	alle vuoden	OAMK
Krista	1993	Oulu	Ii	yli 10 vuotta	OAMK
Kaija	1994	Kiuruvesi	Kiuruvesi	1–5 vuotta	OAMK
Katariina	1981	Oulu	Etelä-Pohjan- maa	yli 10 vuotta	OAMK
Kari	1985	Kemijärvi	Kemijärvi ja Oulu	yli 10 vuotta	OAMK
Kaapo	1989	Oulu	Kuusamo ja Oulu	yli 10 vuotta	OAMK
Oona	1999	Pyhäntä	Pyhäntä ja Ii	5–10 vuotta	OSAO
Otso	1999	Oulu	Oulu	yli 10 vuotta	OSAO
Olavi	1999	Oulu	Kainuu ja ulkomaat	yli 10 vuotta	OSAO
Oskari	1998	Ii	Ii	1–5 vuotta	OSAO

OAMK = Oulun ammattikorkeakoulu

OSAO = Oulun seudun ammattiopisto